УДК 373.2.016:51]:373.2.064.1](045)

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-1382-1391

Журавко Тетяна Валеріївна викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, тел.: (04744) 3-45-33, https://orcid.org/0000-0003-0717-900X

СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ У НАВЧАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ

Анотація. У статті розкрито проблему математичної компетентності дітей дошкільного віку у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Визначено особливості співпраці між закладом дошкільної освіти та сім'єю у формуванні математичної компетентності дітей дошкільного віку.

Виявлено, що математика у дошкільному віці – це не лише лічба чи розпізнавання фігур. Це розвиток логіки, мислення, вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Ці навички формуються не лише на спеціальних заняттях, а й у повсякденному житті, через гру, спостереження, експериментування. Саме тому батьки, як найближчі люди для дитини, мають величезний потенціал для підтримки та розвитку її математичних здібностей в домашніх умовах. Підтримка батьками процесу формування сенсорно-пізнавального простору, предметно-практичних дій дитини може відбуватися шляхом: розвитку сенсорно-пізнавальних, логіко-математичних та дослідницьких навичок дитини. Розкрито співпрацю закладу дошкільної освіти з батьками як засобу формування математичних уявлень у дошкільників. Елементарні математичні уявлення, в першу чергу, дитина отримує в родинному колі. Як тільки дитина починає пересуватися, вона знайомиться з простором і просторовими відношеннями між речами: вона то наближається до цікавих їй предметів, то віддаляється від них. Проаналізовано підходи до визначення і використання різноманітних форм співпраці.

Використання різноманітних форм залучення батьків до співпраці, творчість, власний пошук у «наведенні мостів», дипломатичність, толерантність – усе це запорука успішної взаємодії закладу дошкільної освіти і родини. Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання різних форм роботи. Доведено, що розвиток логіко-математичного мислення в

дитини процес цілком доступний та цікавий для дітей та батьків. Крім того цікаві завдання, ігри, вправи, домашні справи сприяють не лише формуванню вмінь та розвитку знань, а й загальної життєвої компетентності дитини, розширюють її світогляд та закріплюють набуті знання.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, сім'я, діти дошкільного віку, математична компетентність, форми роботи, співпраця.

Zhuravko Tetiana Valeriivna teacher of the Department of Psychology and Psychology of Child Development, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, tel.: (04744) 3-45-33, https://orcid.org/0000-0003-0717-900X

COOPERATION OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS WITH PARENTS IN TEACHING PRESCHOOL CHILDREN THE ELEMENTS OF MATHEMATICS

Abstract. The article reveals the problem of mathematical competence of preschool children in the process of interaction between a preschool educational institution and a family.

The features of cooperation between a preschool educational institution and a family in the formation of mathematical competence of preschool children have been identified.

It has been found that mathematics in preschool age is not only about numbers or recognizing shapes. It is the development of logic, thinking, the ability to analyze, compare, classify, generalize, and establish cause-and-effect relationships. These skills are formed not only in special classes, but also in everyday life, through play, observation, and experimentation. That is why parents, as the closest people to a child, have enormous potential for supporting and developing their mathematical abilities at home. Support by parents of the process of forming a sensory-cognitive space and a child's subject-practical actions can occur through: developing the child's sensory-cognitive, logical-mathematical, and research skills. The cooperation of a preschool educational institution with parents as a means of forming mathematical ideas in preschoolers is revealed. Elementary mathematical ideas, first of all, are received by a child in the family circle. As soon as a child begins to move, he becomes acquainted with space and spatial relations between things: he either approaches or moves away from objects of interest to him. Approaches to defining and using various forms of cooperation are analyzed.

The use of various forms of involving parents in cooperation, creativity, his own search for "building bridges", diplomacy, tolerance - all this is the key to successful interaction between a preschool educational institution and the family.

The expected effectiveness is ensured by a rational combination of various forms of work. It has been proven that the development of logical-mathematical thinking in a child is a process that is quite accessible and interesting for children and parents. In addition, interesting tasks, games, exercises, household chores contribute not only to the formation of skills and the development of knowledge, but also to the general life competence of the child, expand his worldview and consolidate the acquired knowledge.

Keywords: preschool educational institution, family, preschool children, mathematical competence, forms of work, collaboration.

Постановка проблеми. Процеси демократизації в системі освіти, її варіативність, інноваційні програми обумовили необхідність пошуку рішення проблем взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною, створення умов для підвищення педагогічної культури батьків.

Педагог дошкільної установи – не тільки вихователь дітей, але й партнер батьків по їхньому вихованню. Про необхідність створення міцного взаємозв'язку школи й родини писав у свій час В. Сухомлинський: «Без виховання дітей, без активної участі батька й матері в житті закладу освіти, без постійного духовного спілкування дорослих і дітей неможлива сама родина як первинний осередок нашого суспільства». Саме тому в наш час все більшої актуальності в процесі виховання набуває проблема взаємодії та співпраці вихователя ЗДО з батьками дошкільнят.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи окреслену нами проблему, важливо зазначити, що особливості взаємодії двох важливих соціальних інститутів дитини, таких як заклад дошкільної освіти та сім'я, досліджували такі сучасні педагоги, як: Зайцева Л., Горбенко Н., Каноса Н., Бабюк Т., Іщенко Л., Рябошапка О. та інші.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї для ефективного формування математичної компетентності дітей дошкільного віку, шляхом виявлення найбільш дієвих форм і методів співпраці.

Виклад основного матеріалу. Формування логіко-математичних уявлень дітей є одним із важливих завдань пізнавального розвитку дошкільників. Це є цілеспрямований і організований процес передачі досвіду, знань, способів діяльності, який сприяє розвитку уваги, пам'яті, уяви, мислення, інтелектуальних операцій (пошуку закономірностей, порівняння, аналізу, класифікації, узагальнення тощо), формування позитивної мотивації до пізнання, тобто впливає на загальний розвиток особистості.

В основу Базового компонента дошкільної освіти (БКДО) в Україні покладено компетентнісний підхід, тобто спрямованість освітнього

процесу на досягнення соціально закріпленого результату (заданої норми вимог до розвиненості, навченості і вихованості дитини), що зумовлює необхідність чіткого визначення рівня засвоєння дитиною освітнього змісту (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), орієнтує освітян на цілісний розвиток дитини. Набуття певних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності [1].

У БКДО зазначено, що відвідування дитиною закладу дошкільної освіти не звільняє батьків або осіб, які їх замінюють від виховання й розвитку їх дитини (закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Конвенція про права дитини та інші нормативно-правові акти). Участь батьків або осіб, які їх замінюють, у розвитку компетентностей дитини, залучення сімей до освітнього процесу закладу дошкільної освіти утверджує позиції про те, що кожен з батьків є відповідальним за виховання, розвиток і навчання дитини, за збереження її життя, зміцнення здоров'я та усвідомленого ставлення до здорового способу життя, формування почуття людської гідності.

Сучасний педагог повинен не тільки давати конкретні поради стосовно математичного розвитку малюків, а й сприяти поліпшенню педагогічних знань батьків. Перед тим як переходити до спільної праці вихователя із батьками з питань математичного розвитку дітей, педагогу варто зупинитися на тенденціях виховання дошкільника у сучасному соціумі.

Формування елементарних математичних уявлень є одним з найважливіших завдань дошкільної освіти, адже саме в цей період закладаються основи логічного мислення, аналітичних здібностей та пізнавального інтересу до світу чисел і форм. Для досягнення максимальної ефективності у цьому процесі вирішальне значення має тісна співпраця між закладом дошкільної освіти та батьками. Це партнерство дозволяє створити єдиний освітній простір, де зусилля педагогів знаходять підтримку та продовження у сімейному середовищі.

В освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БКДО зазначено, що дієвість праці вихователя з розвитку дитини дошкільного віку, зокрема з логіко-математичного розвитку, багато в чому залежить від його вдалої роботи з батьками [1].

Ключові аспекти співпраці закладу дошкільної освіти та батьків у математичному розвитку:

– єдність освітнього впливу (коли педагоги та батьки працюють у тандемі, дитина отримує послідовні та узгоджені сигнали. Методи та підходи, які використовуються в ЗДО для ознайомлення з лічбою,

порівнянням, геометричними фігурами, знаходять своє продовження та закріплення в домашніх умовах);

– підвищення мотивації та інтересу (зацікавленість батьків у математичному розвитку дитини є потужним мотиватором. Коли малюк бачить, що його досягнення в лічбі чи розпізнаванні форм викликають позитивну реакцію та підтримку вдома, його бажання пізнавати нове зростає);

– індивідуальний підхід та врахування особливостей (педагоги в ЗДО мають професійні знання про закономірності розвитку дітей дошкільного віку та володіють методиками навчання математики. Батьки, у свою чергу, найкраще знають індивідуальні особливості, інтереси та темп розвитку своєї дитини. Обмін цією інформацією між педагогами та батьками дозволяє створити максимально сприятливі умови для математичного розвитку кожної дитини);

– створення розвивального середовища вдома (співпраця з ЗДО допомагає батькам усвідомити важливість створення розвивального математичного середовища вдома. Отримавши знання про те, які ігри, матеріали та повсякденні ситуації можна використовувати для розвитку математичних навичок, батьки стають активними учасниками освітнього процесу);

– підвищення педагогічної компетентності батьків (залучаючись до освітнього процесу в ЗДО, беручи участь у майстер-класах, консультаціях та відкритих заняттях, батьки збагачують свої знання про методи та прийоми навчання математики дошкільників);

– зміцнення емоційного зв’язку (спільні навчальні заняття та ігри, організовані як у ЗДО, так і вдома, сприяють зміцненню емоційного зв'язку між дитиною, педагогами та батьками) [7].

Підтримка батьками дій дитини може відбуватися шляхом:

– забезпечення дитини необхідними матеріалами (конструкторами, папером, природним матеріалом, залишковим і допоміжним матеріалами) для самостійної творчої діяльності, настільно-друкованими іграми;

– їх безпечного – обговорення з дитиною призначення предметів та застосування;

– розмов та бесід з дитиною про властивості та призначення предметів;

– залучення до виконання доручень вдома (скласти іграшки, полити квіти тощо);

– залучення дитини до рукоділля (handmade) з різними матеріалами з метою удосконалення навколишнього життєвого простору;

– використання у взаємодії з дитиною різноманітних інтелектуальних ігор (лабіринти, конструктори, кубики, мозаїки, ЛЕГО) іграшками, книжками пізнавального змісту (дитячі енциклопедії, художні твори, словники);

– спільне розв'язання вправ, ігор, завдань, запитань математичного змісту під час прогулянок і спостережень у природі, пізнавальних розмов та бесід з дитиною;

– організація та планування часу для спільних сімейних справ, життєдіяльності родини у вихідні/святкові дні: проведення спільних ігор і розваг, вікторин логіко-математичного змісту,

– проведення елементарних дослідів та експериментів з матеріалами та речовинами із залученням дитини до коментування процесу дослідження та до спільного аналізу його результатів.

Основними формами спільної роботи закладу дошкільної освіти і сім'єю з питань математичного розвитку дітей є доповіді та повідомлення на батьківських зборах і конференції; організація виставок наочних посібників з описом їх використання: відкриті заняття з математики для батьків; групові та індивідуальні консультації, бесіди, пересувні папки, ігри т. д.

Основні напрями в роботі з батьками, в тому числі і ті, які відносяться до формування у дітей елементарних математичних понять, представлені в річному плані закладу дошкільної освіти. При його складанні приймають до уваги конкретні умови життя і виховання дітей у сім'ях, їхні вікові та індивідуальні особливості. План роботи обговорюється і затверджується на педагогічній раді. Детальніше робота з батьками відображається в календарних планах вихователів, які щодня спостерігають за дітьми, багато чого можуть порадити батькам. Крім того, систематичне спілкування з батьками дає можливість вихователю доповнити відомості про дитину. Знайти об'єктивні причини певних труднощів в її математичному розвитку [4].

Найбільш поширена форма індивідуальної роботи з батьками – бесіди. Їх можна проводити, коли батьки приводять і забирають дітей з закладу освіти, а також під час відвідування вихователем сім'ї дитини. Ця форма роботи вимагає від педагога великого такту, уміння, компетентності. Щоб викликати у батьків довіру і бажання прислухатися до пропозицій педагога, бесіду слід починати з констатації успіхів дитини. При цьому висловлювання педагога повинні бути аргументованими, доказовими, а ще краще – наочними. У бесіді з батьками педагог уточнює, з ким із членів сім'ї дитина буває частіше, які методи використовуються в сімейному вихованні, зокрема по формуванню елементарних математичних уявлень. Бесіди з батьками, хоча й короткочасні, повинні бути змістовними, корисними для них [2].

Ненав'язливо педагог повинен дати свої конкретні рекомендації, як ефективно знайомити дітей з такими поняттями, як кількість, форма, розмір, простір, час. Педагог для цієї бесіди готує спеціальну літературу, підручники та залишає їх на деякий час в сім'ї дитини для її опрацювання. Розмовляючи з батьками, педагог уважно прислухається до того, що їх хвилює, турбує. Поряд з цими формами спільної роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї велике значення має відвідування батьками занять, різних режимних моментів в закладі.

Консультації для батьків проводяться тоді, коли назріває необхідність більш ґрунтовної розмови з ними для того, щоб проаналізувати помилки, які вони допускають у вихованні дитини, і дати їм кваліфіковані поради та рекомендації. Консультації для батьків проводять вихователь, методист, завідувач. Важливо при цьому створити спокійну, ділову атмосферу, щоб батьки уважно вислухали консультуючого, задали питання, записали деякі поради. Ініціатива проведення консультації може належати як вихователю, так і батькам. Позитивний результат консультації залежить від знання педагогом системи виховання дитини в даній сім'ї, від того, наскільки кваліфікованими будуть поради та рекомендації.

На заняттях з математики педагог дає можливість батькам побачити досягнення своєї дитини, а також опанувати окремими методичними прийомами формування у дітей елементарних математичних уявлень. Після заняття потрібно обговорити з батьками, що слід впроваджувати в практику сімейного виховання, які ще методи можна використовувати в індивідуальній роботі з дитиною дома. Підвищенню педагогічної культури батьків сприяють батьківські збори і конференції, спеціальні семінари, на яких з відповідями виступають не лише педагоги, але й самі батьки. Теми виступів підбирають заздалегідь і розкривають актуальну тему. Наприклад, за темою «Підготовка дітей до школи» можна підготувати такі виступи батьків: «Які математичні вміння можна сформувати у дитини під час прогулянок?» Або «Як використовуються ігри з дітьми по формуванню у них уміння рахувати?», «Як навчити дитину слухати, чути і розуміти дорослого?» До конференції добре було б приурочити виставку дитячих робіт, підручників, методичної літератури, посібників [3].

Логіко-математичні ігри – це ігри, сенсорні матеріали, в яких змодельовані математичні відношення, закономірності, які передбачають виконання логічних операцій та дій. В процесі ігор діти опановують розумовими операціями: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, класифікація, узагальнення. При організації навчання батьки повинні звертати увагу на те, щоб дитина правильно називала терміни: «число», «цифра», «фігура», «величина» та інше. Звичайно, все це потребує від батьків

цілеспрямованості й послідовності в роботі, а також методичної підготовки. Для розвитку математичного мислення батьки повинні мати наступний матеріал: дрібні предмети та іграшки, карточки, а також силуети птахів, тварин, комах, фруктів, овочів, геометричні фігури різні за кольором і за величиною. Цей матеріал необхідно тримати окремо від усіх іграшок, якими грається дитина самостійно. Це може бути «чарівний мішечок» чи «чарівна скринька», в які складаються іграшки. Матеріал для кожного заняття батьки добирають у відповідності з метою навчання і пропонують дитині тільки той, який необхідний для даного заняття. Результат роботи буде залежати від того, наскільки ви зможете зацікавити дитину [6].

Для математичного розвитку дітей дуже важливо, щоб всі уявлення та поняття дітей про число, уявлення про величину, форму, про час і простір давалися в певній системі і послідовності. Після вивчення нової теми в закладі дошкільної освіти дітям в сім'ї повинна бути надана можливість самостійно мислити і діяти.

Математична діяльність дітей в родині має бути пов'язана з позитивними емоціями, приносити радість, задоволення. Якщо дитина задоволена, переживає позитивні емоції – задатки розвиваються, якщо немає радості від розумової діяльності – дитина буде відчувати негативні емоції. Сучасні батьки володіють різними джерелами інформації, є компетентними в багатьох питаннях навчання і виховання власної дитини. Батькам необхідно надавати інформацію про можливості занять з дитиною математикою в різних видах повсякденної діяльності (на природі, на кухні, у кімнаті та ін.). Такий досвід допоможе батькам визначати ефективність застосовуваних методів, змінювати тактику їх власної поведінки [5].

Умілий підбір, поєднання і використання різних форм індивідуальної роботи з родиною дозволяють виявити позитивний досвід сімейного виховання для подальшого його вивчення і поширення, а також надати батькам конкретну допомогу у вихованні дитини, враховуючи умови життя даної сім'ї.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що співпраця закладу дошкільної освіти та батьків у контексті математичного розвитку дошкільників – це необхідна умова для формування міцного фундаменту майбутніх навчальних успіхів дитини. Це партнерство, засноване на взаємній повазі, довірі та спільній відповідальності за розвиток малюка. Об'єднавши зусилля, педагоги та батьки можуть не тільки закласти основи математичних знань, а й прищепити дитині любов до пізнання, розвинути її логічне мислення та сформувати позитивне ставлення до світу чисел та форм, що стане запорукою її гармонійного розвитку та успішного навчання в школі та в житті.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Гришко О. І., Клевака Л. П. Взаємодія та співпраця сім'ї і закладу дошкільної освіти у навчанні дітей елементам математики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15478/1/12.pdf
3. Іщенко Л. В., Рябошапка О. В., Журавко Т. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти спец. 012 Дошкільна освіта. Вид. 2-ге., допов. та перероб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. В. Іщенко, О. В. Рябошапка, Т. В. Журавко. Умань : Візаві, 2024. С. 180–190.
4. Левченко Т. О., Гришко О. І. Робота батьків з формування логіко-математичного мислення дитини дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18753/1/23.pdf
5. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення у дітей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zhuravlyk.uz.ua/dlya-vas-batki/poradi-batkam-shodo/
6. Радченко Н., Коберник М. Вплив родини на математичний розвиток дітей дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/23433/1/9.PDF
7. Рябошапка О. В., Іщенко Л. В. Взаємодія закладів дошкільної освіти та родини у здійсненні математичного розвитку дошкільників. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 1 (47). С. 1004–1014.

References:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. *mon.gov.ua* Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
2. Hryshko O. I., Klevaka L. P. Vzaiemodiia ta spivpratsia simi i zakladu doshkilnoi osvity u navchanni ditei elementam matematyky [Interaction and cooperation between the family and the preschool educational institution in teaching children the elements of mathematics]. *dspace.pnpu.edu.ua* Retrieved from: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15478/1/12.pdf [in Ukrainian].
3. Ishchenko L. V., Riaboshapka O. V., Zhuravko T. V. (2024) Teoriia ta metodyka formuvannia elementarnykh matematychnykh uiavlen u ditei doshkilnoho viku [Theory and methodology of forming elementary mathematical ideas in preschool children] : navch.-metod. posib. dlia zdobuvachiv vyshch. osvity spets. 012 Doshkilna osvita. Vyd. 2-he., dopov. ta pererob. / MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychyny ; uklad. L. V. Ishchenko, O. V. Riaboshapka, T. V. Zhuravko. Uman : Vizavi, 180–190. [in Ukrainian].
4. Levchenko T. O., Hryshko O. I. Robota batkiv z formuvannia lohikomatematychnoho myslennia dytyny doshkilnoho viku [The work of parents on the formation of logical-mathematical thinking of a preschool child]. *dspace.pnpu.edu.ua* Retrieved from: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18753/1/23.pdf [in Ukrainian].

5. Porady batkam shchodo rozvytku lohiko-matematychnoho myslennia u ditei [Advice to parents on the development of logical and mathematical thinking in children]. *zhuravlyk.uz.ua* Retrieved from: http://zhuravlyk.uz.ua/dlya-vas-batki/poradi-batkam-shodo/ [in Ukrainian].

6. Radchenko N., Kobernyk M. Vplyv rodyny na matematychnyi rozvytok ditei doshkilnoho viku [The influence of the family on the mathematical development of preschool children]. *eprints.zu.edu.ua* Retrieved from: http://eprints.zu.edu.ua/23433/1/9.PDF [in Ukrainian].

7. Riaboshapka O. V., Ishchenko L. V. (2025) Vzaiemodiia zakladiv doshkilnoi osvity ta rodyny u zdiisnenni matematychnoho rozvytku doshkilnykiv [Interaction of preschool educational institutions and the family in the implementation of mathematical development of preschoolers]. *Prospects and innovations of science – Perspektyvy ta innovatsii nauky*. № 1 (47). 1004–1014. [in Ukrainian].